včela, včelár, včelárstvo - lat. *apes* – včela; ďalšie názvy *abeille*; v *gréckej mytológii* je včela zasvätená *Múzam*; pozri *Spes* (*Cnosti a Neresti*); v kresťanskej symbolike včela ako symbol *dobra* tvorí náprotivok k *pavúkovi*, symbolu *zla; patrónom* včielstiev je opát *Zosimas zo Solofki*

Biederman: včela symbolizuje usilovnosť ale aj prelietavého mladíka najmä v otázkach *lásky*; včelám sa pripisovali ľudské vlastnosti, boli udatné, usilovné, cudné, čistotné, žijúce v štátnom zväzku a schopné vnímať umenie (vtáčik múz); *eleuzínske* kňažky a kňazi sa nazývali včely; nakoľko sa zimný spánok včiel prirovnával k smrti, včely boli pokladané aj za symbol *zmŕtvychvstania*; včely sú v magickom vzťahu k znameniu Panny (pozri *zverokruh*); v západných krajinách včela často nazývaná *Boží vtáčik* alebo Máriin vtáčik (*vtáčik Panny Márie*) a bola pokladaná za symbol *duše*; kto vo sne videl včelu (ulietajúcu dušu), ten mal pred sebou blízku *smrť*; ale ak včela vletela *mŕtvemu* do úst, ožil; sv. *Ambróz* porovnával *cirkev* k *úľu* a veriacich k včelám, ktoré zo všetkých kvetov zbierajú iba len to najlepšie a vôni *pýchy* sa vyhýbajú; predstava, že sa včely živia iba vôňou kvetou, im priradila *symbol* čistoty a striedmosti; *Bernard z Clairvaux* v nich videl symbol *Ducha svätého*; včela všeobecne platila za kráľovský symbol, keďže včelia kráľovná sa dlho pokladala za kráľa; francúzska erbová *ľalia* sa hypoteticky odvodzuje zo štylizovaného zobrazenia včely (pozri *fleur de lis/motív ľaliový/ľalia bourbonská*); sladkosť *medu* symbolizovala sladkú výrečnosť *sv. Ambróza* a *sv. Jána Zlatoústeho*; včela symbolom *Krista Sudcu* pri *Poslednom súde* (sladkosť medu – dobrota večného života a milosrdenstva, žihadlo - ostrie meča sudcu); vďaka predstave prevzatej z *antiky*, že včely neplodia samé svoje potomstvo, ale ho zbierajú z kvetov, stali sa symbolom *Panny Márie*; v *heraldike* vystupuje včela vo viacerých významoch, napr. v *erbe* korzickej rodiny Buonaparte ako symbol mierumilovnosti a usilovnosti; za nepriateľa včiel pokladaný *dudok*

Eurotelevízia: včela bola vždy vnímaná pozitívne ako symbol *plodnosti, pracovitosti, regenerácie,* ale aj *leta* a *slnka*; v *Egypte* sa včela cenila na najvyšších miestach, lebo symbolizovala kráľovstvo (pozri *faraón*); podľa legiend boli včely živé slzy boha slnka *Ra*; v *hinduizme* je včela na čele boha *Krišnu*; aj cisár *Napoleon* si zvolil včelu ako symbol svojho nového impéria; predstavovala nesmrteľnosť, vzkriesenie a novú dynastiu, ktorá zasadne na francúzsky trón; včely ako symbol pracovitosti sa vynímajú v erbe Manchestra, mesta, ktoré sa stalo počas priemyselnej revolúcie lídrom v nových formách masovej výroby

www v súvislosti s heslom *Priapos*: grécky boh Priapos bol *patrónom* vinohradníkov, včelárov, *záhrad*, dobytka (predovšetkým *kôz* a *oviec*); pozri *Ambróz*

Eurotelevízia: pre nás sú *púpavy* neodškriepiteľne žlté, no včely vnímajú ich *farbu* ako neónovo zelenú; tento odtieň je pre nich zárukou kvalitnej potravy; naopak *červenú farbu* s prehľadom ignorujú; *tráva* je pre ich oči sivá a práve na takom podklade vyniknú tie „najchutnejšie *kvetiny*"

Eurotelevízia: včelia kráľovná žije 2-3 roky a za deň nakladie 2500 vajíčok; jedna včelia kolónia sa skladá z 20-60 tis. včiel s kráľovnou; na jar a v lete sa včely dožívajú 6-8 týždňov; upracujú sa na smrť; cez zimu vydržia v úle 6-8 mesiacov; počas jedného zberania navštívi včela 50-100 kvetov; jej krídla sa trepocú 200-krát za sekundu, čo vytvára typické bzučanie; včela môže letieť rýchlosťou až 24km za hodinu; naložená peľom sa však vracia do úľa pomalšie; včelí jed pôsobí ako prirodzený botox, čo sa dnes používa v kozmetike ako neinvazívny facelif; jednoducho vypína a vyhladzuje pokožku; najdrahší med na svete je vraj Sidr Honey; jeden kg stojí 200 dolárov; pochádza z pohoria Hadramaunt na juhozápade arabského polostrova; med sa zbiera iba dva razy do roka a iba počas 40 dní na to určených; med pochádza od včiel, ktoré sa hostia len na peli stromu jujuba, ktorý je nielen posvätný ale aj najodolnejší strom v oblasti; jujubový med má významné liečivé účinky, nehovoriac o jeho chuti

-podľa stredovekých *bestiárov* sú včely najmenšie vtáky; rodia sa na jeseň z červov v telách volov alebo rozpadávajúcich sa tiel zabitých teliat; červy sa tvorí v tele a potom sa menia na včely; včely žijú v komunite, vyberajú si najušľachtilejšiu medzi sebou za kráľa, vedú vojny a robiť med; ich zákony sú založené na zvyku, ale kráľ im nevynucuje právo; narušiteľov zákona potrestajú včely samotné tak, že ho ubodajú na smrť; včely sa boja dymu a sú nadšené hlukom; každá z nich má svoju vlastnú povinnosť: strážiť dodávky potravín, sledovať dážď, zber rosy na výrobu medu a výrobu vosku z kvetov; *Plínius starší* (Natural History, 1.st.) píše, že včela nepatrí k žiadnej skupine voľne žijúcich alebo domácich zvierat; zo všetkého hmyzu boli iba včely vytvorené v záujme človeka; zbierajú med, aby mali vosk na stavanie budov, tvrdo pracujú a majú vládcu

a vodcu; v zime nepracujú, pretože nemôžu vydržať chlad; úle budujú z mnohých materiálov získaných z rôznych rastlín; zbierajú med v blízkosti úla a vysielajú zvedov, aby hľadali vzdialenejšie pasienky, pokiaľ sú zdroje z kvetín v ich blízkosti vyčerpané; v prípade, že sa nemôžu vrátiť pred zotmením do úľa, ležia na chrbte, aby ochránili svoje krídla pred rosou; pri bráne úľa stavajú stráž a ráno, keď sa prvá včela zobudí, všetky naraz vyletia z úľu, ak je vhodné počasie; včely môžu predpovedať vietor a búrku a vedia, kedy môžu ísť von; mladé včely zbierajú materiál vonku, staré pracujú vo vnútri úľa; med pochádza zo vzduchu; padá z veľkej výšky a je v ňom nečistota; po očistení med včely nechajú kvasiť v úli; pri vyberaní medu sa používa dym, ale veľa dymu včely zabíja; z niekoľkých možných kandidátov si včely vyberajú toho najlepšieho a ostatných zabijú, aby nedošlo k deleniu včelstva; kráľ je dvakrát tak veľký ako iné včely, je brilantne zafarbený a má bielu škvrnu na čele; včely spoločne počúvajú a chránia kráľa, pretože nie sú schopné bez neho žiť; zvuk včiel je podobný drnčaniu bronzu; mŕtve včely môžu byť oživené, ak sú pokryté bahnom a telom vola alebo býka; *Augustín* (Mesto bohov, 5.st.) píše, že včely sa rodia z hnijúceho mäsa a pohlavne sa nerozmnožujú; *Izidor zo Sevilly* (Etymológia, 7.st.) píše, že včely vznikajú transformáciou rozpadávajúceho sa páchnuceho mäsa teliat; meno (apes) majú včely buď preto, že majú zviazané nohy (pes), alebo preto, že sa narodili bez nôh (apes) a až neskôr im narástli nohy a krídla; včely žijú na stálych miestach, sú usilovné pri produkovaní medu, budujú svoje obydlia s veľkou zručnosťou, zbierať med z rôznych kvetov, aby voskom naplnili svoje domovy s mnohým potomstvom; majú kráľa a armádu, s ktorou vedú vojnu; včely utekajú pred dymom a dráždi ich hluk; svedkovia hovoria, že sa rodia z mŕtvol volov a tiel porazených teliat; to spôsobuje vznik červov, z ktorých neskoršie sú včely; včely sa rodí z volov, rovnako ako sršne pochádzajú z *koní*, trúdy z *mulov* a *osy* z *oslov*; Gréci volajú väčšie včely, nachádzajúce sa v najvzdialenejšej časti úľu, οεςτριχ/oestrich; niektorí hovoria, že to sú králi; trúdy sú väčšie ako ostatné včely; sú tak nazvané preto, lebo sa živia produktmi druhých včiel a jedia to, čo nemá žiadnu funkciu; *Anton Paduánsky* (12.-13.st.) porovnáva ku včelám *kajúcnikov*; prírodovedci hovoria, že menšie včely sú lepšími pracovníkmi; majú jemné krídla a ich farba je čierna, akoby boli spálené; krásne včely patria k tým, ktoré nerobia nič; malé včely sú kajúcnici, ktorí sú vždy zamestnané nejakou prácou; keby boli nečinné, mohol prísť diabol a našiel ich dom prázdny; ich jemné krídla sú prejavom pohŕdania svetom, prejavom lásky k nebeskému kráľovstvu a meditácie o Božej sláve; tmavá farba ich tiel je chválospevom kajúcnej duše, ktorá hovorí hovorí: „Som čierna, ale milostná"; kajúcnici by sa mali správať ako včely, ktoré, keď ich kráľ vyletí z úľa, letia s ním a pri ňom a po každej jeho strane, zatiaľ čo on je v ich strede; a keď kráľ už nemôže letieť, spoločnosť včiel ho nesie; a ak zomrie kráľ, všetci zomrú spolu s ním; tak Kristus, náš kráľ, vyletel k nám z úľa, to znamená z lona Otca a my by sme ho mali nasledovať ako dobré včely, letieť s ním a nájsť mu miesto v našich srdciach; a ak niektorý z členov upadol do hriechu, mali by sme ho podporovať a niesť ho a zomrieť s Ukrižovaným Kristom, ukrižovať svoje vlastné telo s jeho citmi a vášňami;

-Bartholomaeus anglicus (De proprietatibus Rerum, 13.st.) píše, že vlastnosti včiel sú nádherné ušľachtilé a dobré; včely majú jeden spoločný typ ako deti, bývajú v jednom obydlí a sú uzavreté za jednou bránou; rovnako sa rodia, všetko majú spoločné, potravu, prácu, jej plody po celú generáciu; spoločné majú tiež panenstvo tela bez sexu; preto neslúžia Venuši, neriešia nemravnosti a netrpia zármutkom narodenia detí; a napriek tomu majú väčší počet detí; včely si ustanovia medzi sebou kráľa aj z obyčajných jedincov; žijú pod jeho vládou, zadarmo ho milujú a skvele ho bránia, majú ctia si ho; keď kráľ vyletí von berie si so sebou sprievod; včely si vyberajú kráľa, ktorý je najhodnotnejší z nich, najušľachtilejší a najspravodlivejší, pretože to sú hlavné cnosti kráľa; napriek tomu, že kráľ má žihadlo, predsa ho nepoužije; včely, ktoré sú verné kráľovi, spájjú svoj osud s ním a zomierajú ranou z vlastného žihadla; roj včiel nie je nečinný; niektoré včely bojujú proti iným včelám, niektoré sú zaneprázdnené hľadaním potravy, niektoré sledujú príchod pracovníčok, niektoré vyrábajú vosk z kvetov, niektoré budujú okrúhle bunky; napriek rôznorodosti prác, nikto nikomu neberie potravu, ale hľadá a zhromažďuje, čo je dobré a užitočné; včely nesadajú na plody, ale na kvety a byliny, ktoré nie sú zvädnuté, ale čerstvé a nové a zhromažďujú potrebné pre výrobu medu a vosku; keď sú kvety v ich blízkosti použité, pošlú zvedov hľadať potravu na iných miestach; v prípade, že počas ich cesty padne noc, potom chránia svoje krídla pred dažďom a rosou , aby na druhý deň mohli so suchými krídlami lietať o to rýchlejšie; keď nastane deň, jedna včela zobudí všetky dvojnásobným alebo trojnásobným bzučaním, alebo iným silným spôsobom; potom všetci vyletia, ak je príhodný deň

pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; zviera, hmyz; cirkev* (Biedermann); *Kupido bodnutý včelou* (Hall); *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

http://bestiary.ca/beasts/beastalphashort.htm
http://bestiary.ca/beasts/beast260.htm
http://bestiary.ca/beasts/beastgallery260.htm

Patriarcha Antiochie priviazaný k veži a pomazaný medom na prilákanie včiel (iluminácia zo spisu od Guillaume de Tyr: „História zámorských udalostí a pokračovanie do r. 1232“, 13.st.)

Roj včiel okolo úľa (Bibliothèque Municipale de Reims, ms. 993, Folio 151v)

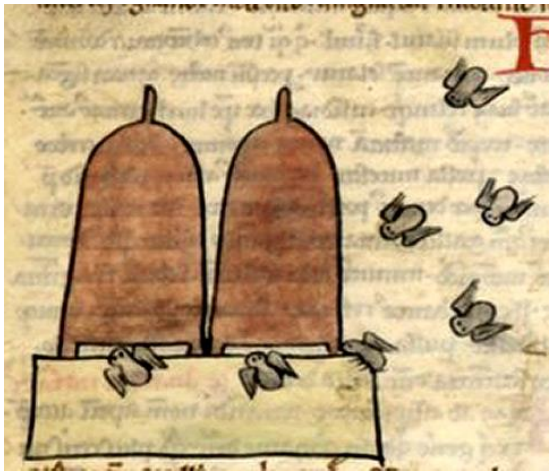

Včely ako najmenšie vtáky okolo úľov (Bibliothèque Nationale de France, lat. 6838B, Folio 29v)

Včely okolo úľov (Bodleian Library, MS. Ashmole 1511, Folio 75v)

Včely (Bodleian Library, MS. Bodley 533, Folio 21r)

Včely na kvetoch (Bodleian Library, MS. Bodley 764, Folio 89r)

Roj včiel nad úľmi (Bodleian Library, MS. Douce 151, Folio 69v)

Muž a žena pri úle (Bodleian Library, MS. Douce 88, Folio 111v)

Včely (British Library, Royal MS 12 C. xix, Folio 45r)

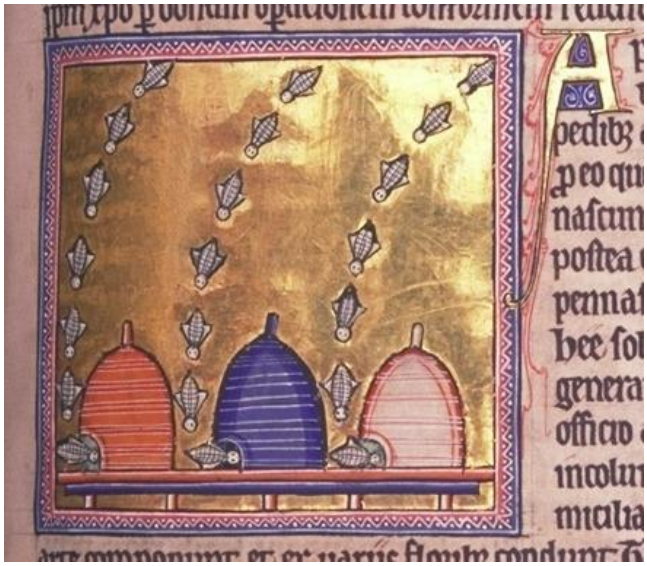

Včely prilietajúce do úľa (Aberdeen bestiár, 12.st.)

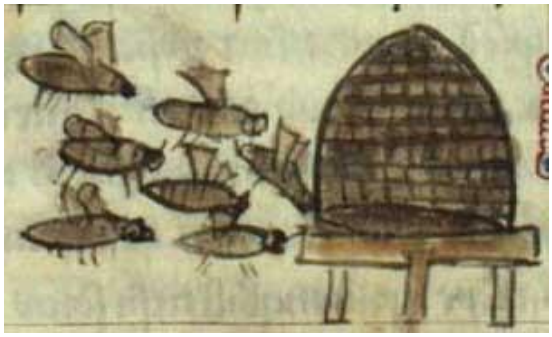

Včely pri úle (Kongelige Bibliotek, Gl. kgl. S. 1633 4º, Folio 47r)

Včely ako najmenšie vtáky (Koninklijke Bibliotheek, KB, 76 E 4, Folio 86v)

Včely ako najmenšie vtáky (Koninklijke Bibliotheek, KB, KA 16, Folio 128v)

Muž chytá včely do vrecia (British Library, Stowe MS 17, Folio 148r)

Muž chytá včely do vrecia (Morgan Library, MS M.81, Folio 58r)

Včely odháňajú votrelca (Museum Meermanno, MMW, 10 B 25, Folio 37r)

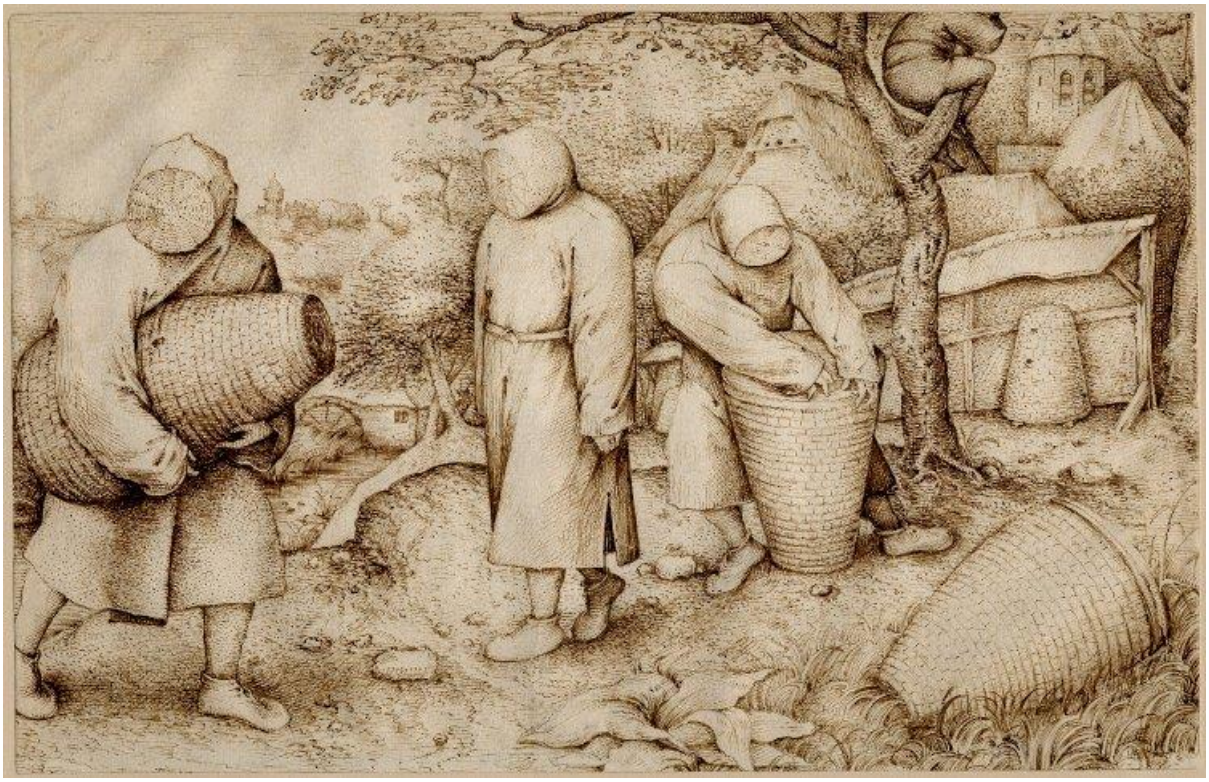

P. Bruegel St.: Včelári (16.ST.)

J. van der Straet: Dedinskí včelári

P. van der Borcht II.: Včely lietajúce okolo úľov (rytina z Physiologu od Epiphania, 1588)

A. Dürer: Príbeh Amora a včely (16.st.)

včelia kráľovná - v súvislosti s heslom *včela*: včela všeobecne platila za kráľovský symbol, keďže včelia kráľovná (veľká, oproti ostatným robotniciam obrovitá samička) sa dlho pokladala za kráľa (samčeka)

včelí vosk - pozri *panenský vosk*

vdova - Eberhard v súvislosti s heslom *krv*: v čínskych príbehoch o krvi *deti* hľadajúce *kosti* zomrelých *rodičov,* alebo *vdovy* pátrajúce po *pozostatkoch* svojich manželov, pichnú sa, a keď vytryskne krv (čerstvá krv má *magické* účinky), taká vsiakne iba do kostí zomrelého príbuzného, nikdy nie do kostí cudzieho človeka; tak môžu byť pozostatky identifikované, pozbierané a prevezené do vlasti; pozri *Obeť vdovy*

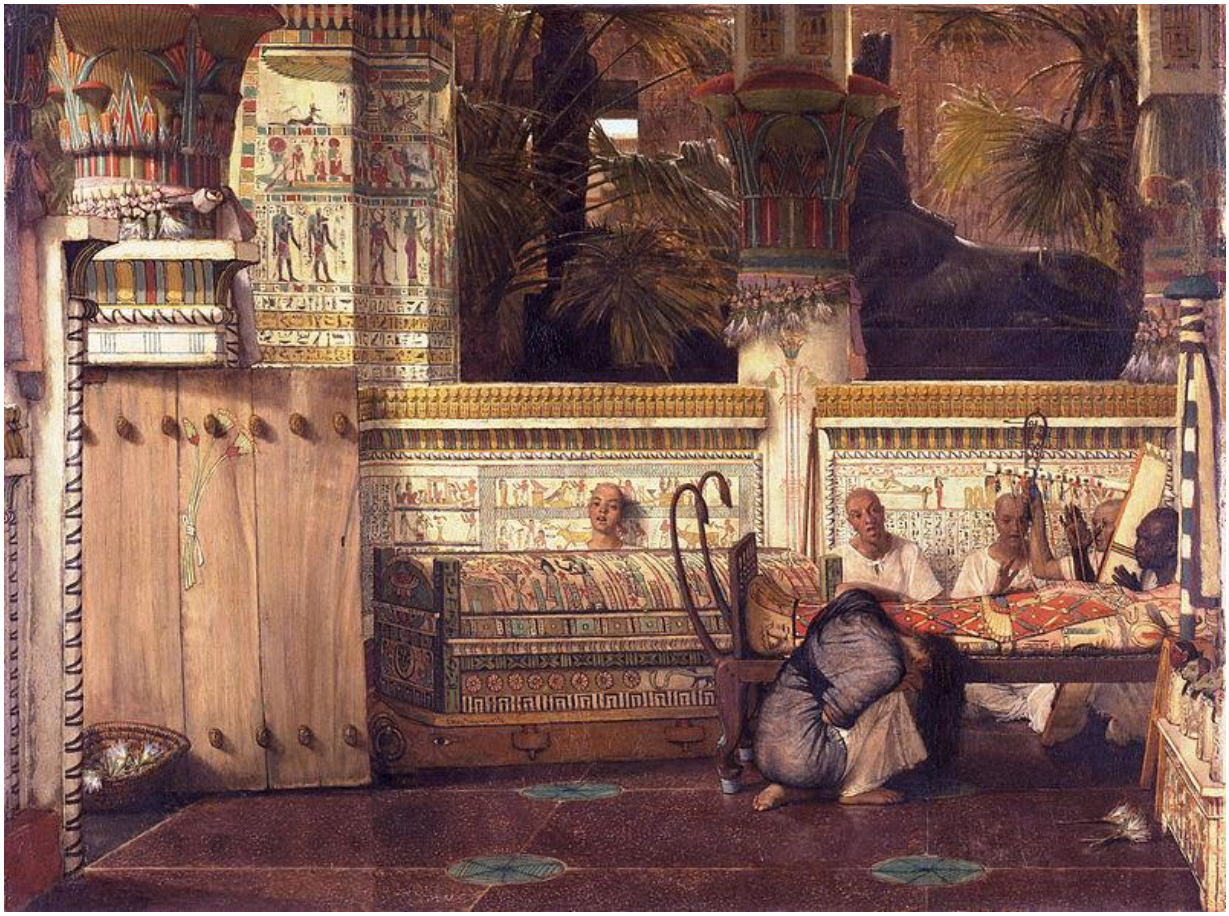

L. Alma-Tadema: Egyptská vdova (1872)

Vdova zo Sarepty - (1 Kráľovská 17,7-16); postava vdovy z príbehu s *prorokom Eliášom*

https://www.google.sk/search?q=Widow+of+Zarephath&espv=2&biw=1857&bih=952&tbm=isch&imgil=XlIXQ6GhUxe6pM%253A%253BSrJAc5JgqxQytM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.wga.hu%25252Fhtml_m%25252Fb%25252Fbreenber%25252Felijah.html&source=iu&pf=m&fir=XlIXQ6GhUxe6pM%253A%252CSrJAc5JgqxQytM%252C_&usg=__p3LJAmyLDx2SiUxLyBVZC6BWvh8%3D&ved=0CEAQyjc&ei=GKDnVPjDLYGwUdLmg5gI#imgdii=_&imgrc=XlIXQ6GhUxe6pM%253A%3BSrJAc5JgqxQytM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.wga.hu%252Fart%252Fb%252Fbreenber%252Felijah.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.wga.hu%252Fhtml_m%252Fb%252Fbreenber%252Felijah.html%3B1074%3B600

J. Saenredam podľa A. Bloemaerta: Prorok Eliáš prichádza do Sarepty a nájde vdovu zberať raždie (rytina, 16.-17.st.)

L. Giordano: Eliáš a vdova Sarepty (17.st.)

Autor neuvedený: Eliáš a vdova zo Sarepty (17.st.)

C. Luyken, Ch. Weigel (pravdepodobne): Eliáš v Sarepte (medirytina, po 1708)

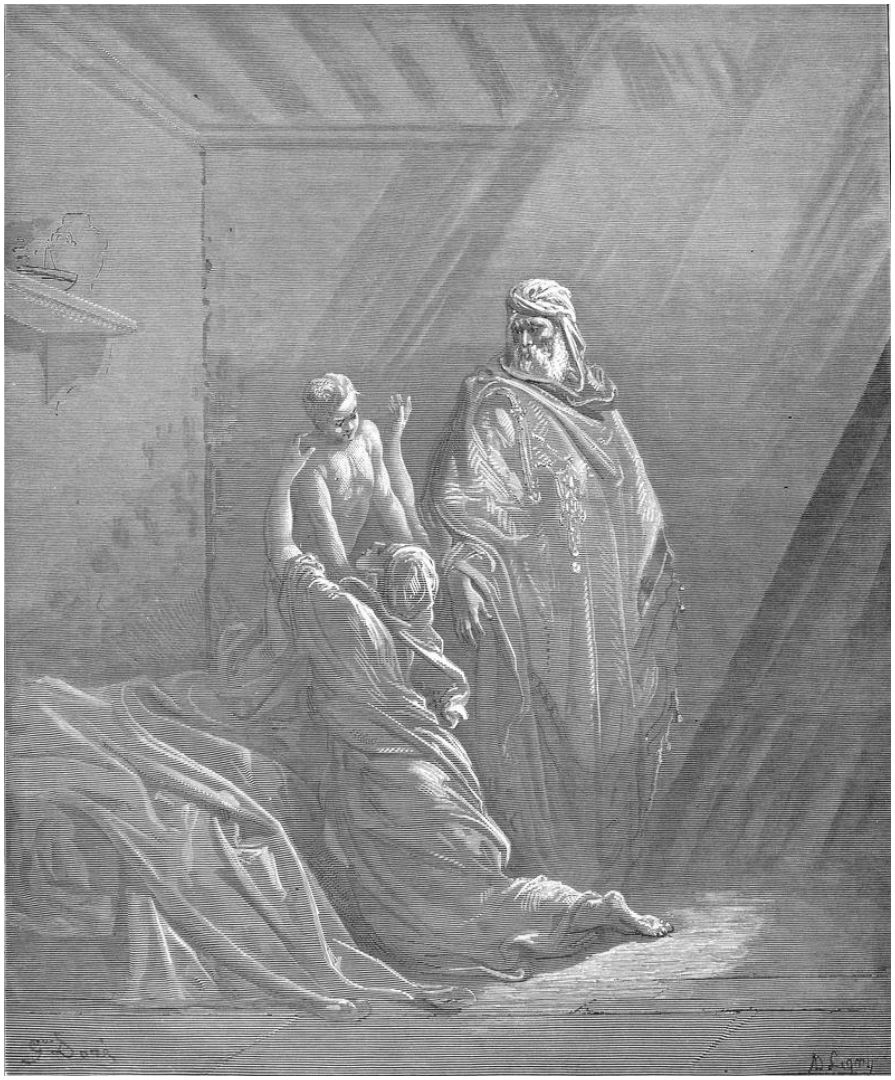

G. Doré: Eliáš kriesi syna vdovy zo Sarepty (drevoryt, 1866)

Veau Jean Jacques André Le - (✝1786); francúzsky medirytec; pozri *F. E. Weirotter, marína*

J. J. A. Le Veau (rytec) podľa F. E. Weirottera: Marína (1750 – 1786)

J. J. A. Le Veau (rytec) podľa P.-A. Baudouina: Nebezpečné stretnutie (1729-1785)

Vecelio Francesco - (✞1560); taliansky renesančný maliar, známy ako starší brat *Tiziana*; pozri *renesančné maliarstvo*

http://it.wikipedia.org/wiki/Scuola_del_Santo
http://it.wikipedia.org/wiki/Francesco_Vecellio

F. Vecelio: Sv. Anton našiel v hrudi srdce úžerníka

Vecchietta - (✞1480); vlastným menom Francesco di Giorgio e di Lorenzo; známy ako Vecchietta alebo Lorenzo di Pietro; taliansky renesančný maliar *sienskej školy*, sochár , zlatník a architekt; predpokladá sa, že Vecchietta bol žiakom *Sassettu*, Taddeo di Bartolo a Jacopo della Quercia; pozri *talianski zlatníci, talianski architekti, talianski maliari 15.st., sienskí maliari, talianski sochári*

http://en.wikipedia.org/wiki/Vecchietta

Vecchietta: Sv. Peter Mučeník (1470)

Vecchia - ***Della Vecchia***

Vecchio Palma - (✞1528); vlastným menom Jacopo Palma, známy aj ako Jacopo Negretti; taliansky maliar *benátskej školy*; keď Palma prišiel do Benátok na začiatku 16.st., údajne bol spoločníkom a konkurentom *L. Lotta* a do istej miery žiakom *Tiziana*; jeho práce skôr prezrádzajú vplyv G. Belliniho; pozri *madona s pásom, talianski maliari 16.st., benátski maliari*

http://en.wikipedia.org/wiki/Palma_Vecchio

P. Vecchio: Nanebovzatie Panny Márie (1512-1514)

P. Vecchio: Mučeníctvo sv. Petra (16.st.)
P. Vecchio: Sv. Hieronymus (1512-1520)

P. Vecchio: Jákob a Ráchel (1520-1525)

P. Vecchio: Diana a Callisto (1525-1528)

P. Vecchio: Svetlovlasá žena (1520)
P. Vecchio: Evanjelista Ján (1526-1528)

P. Vecchio podľa Tiziana: Violante. La Bella Gatta (1520)

vecnosť nová - ***nová vecnosť***
vecnosť revolučná - ***revolučná vecnosť***
večer - pozri *brieždenie, deň, noc, čas*

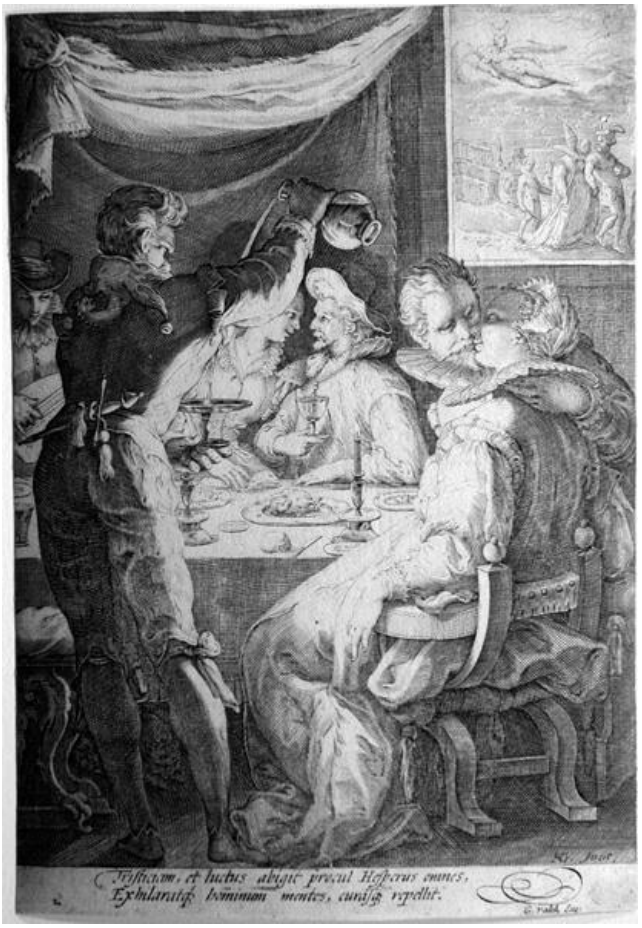

J. Saenredam podľa H. Goltziusa: Večer (1600)

E. van Panderen: Večer (rytina, 16.-17.st.)

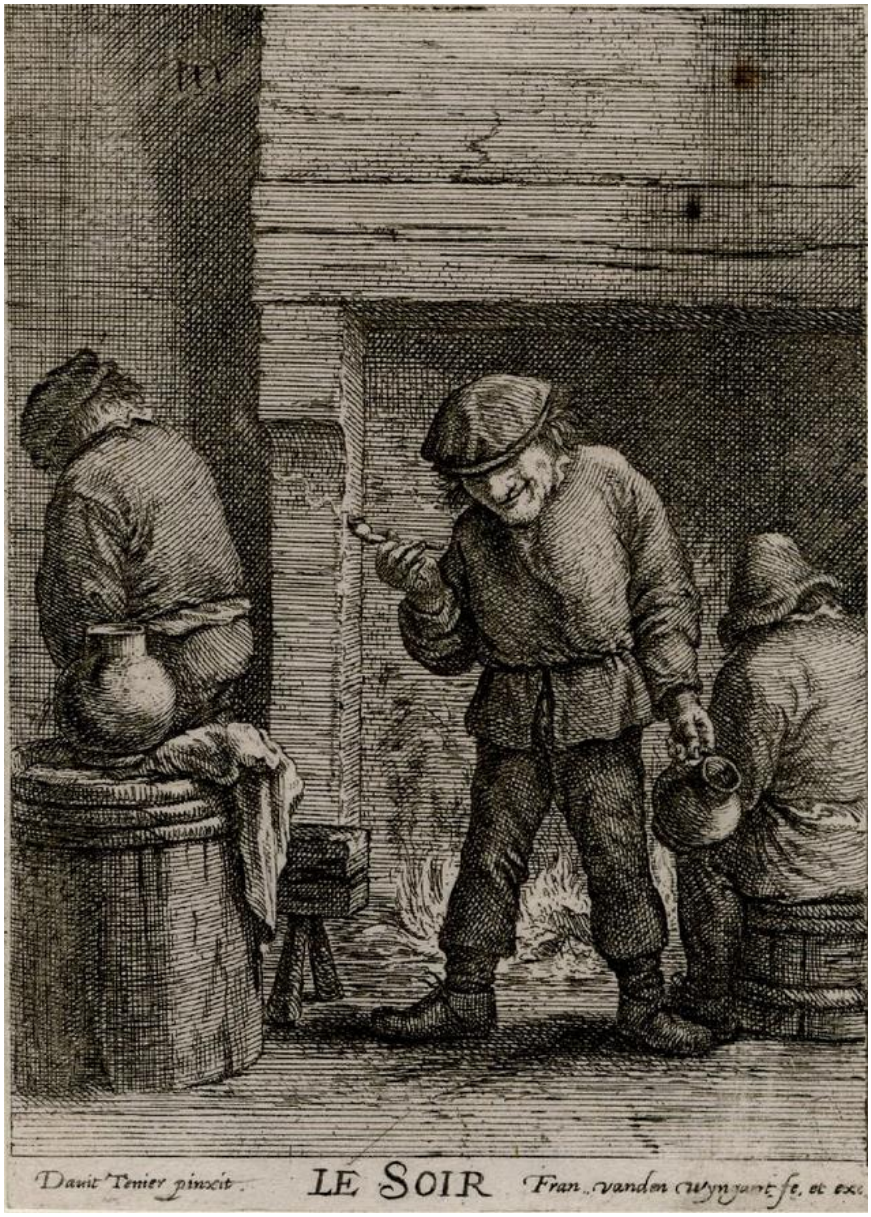

F. van den Wyngaerde podľa D. Teniersa II : Večer (lept zo série Štyri časti dňa, 1630-1645)

A. R. Mengs: Hesperos alebo personifikácia večera (1765)

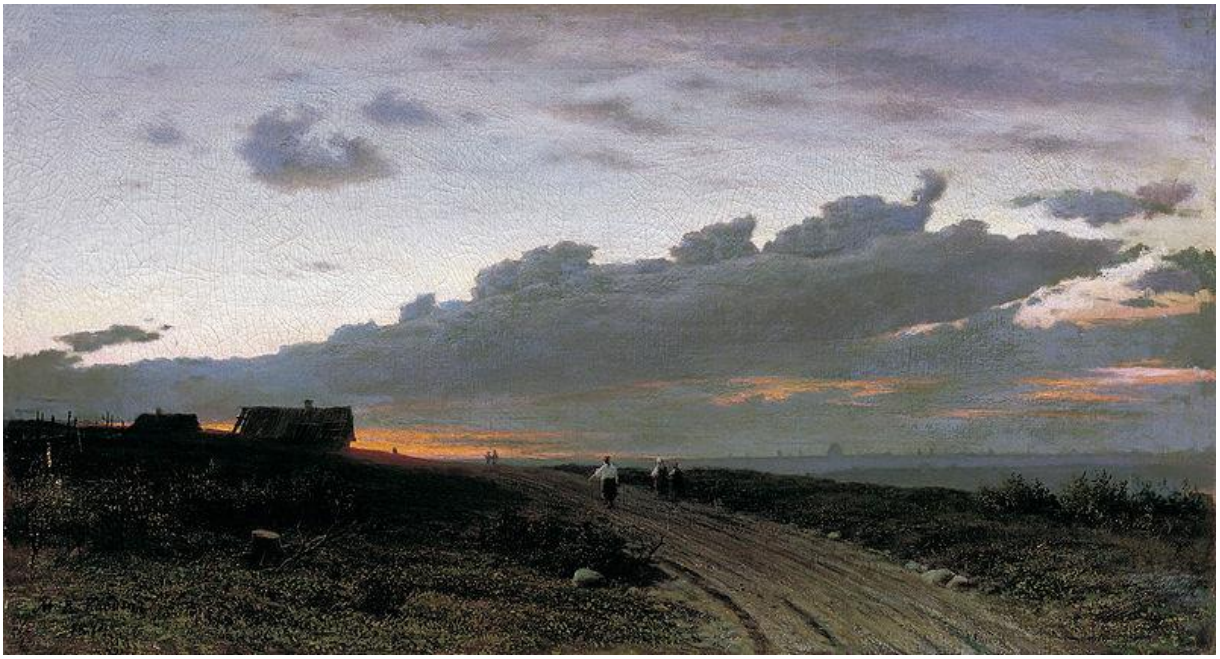

M. K. Klodt: Večerný pohľad na dedinu (1874)

L. Medňanský: Podvečerná krajina s riekou (1890)

L. Medňanský: Podvečerná krajina s riekou a skupinou stromov (1895-1905)

H. H. Fantin-Latour: Večer (1904)

P. Weisz-Kubínčan: Večerná krajina (1925-1945)

M. Laluha: Večer I. (1962)

P. Romaňák: Večer (1963)

Z. Bellušová-Rusková: Podvečer (1973)

večera - pozri *Posledná večera*, tzv. *liturgická večera vďaky*
večera liturgická - *tzv.* ***liturgická večera vďaky***
večera Pánova - kresťanský sviatok na pamiatku *Poslednej večere Pána,* konaný na *zelený štvrtok*; *eucharistia*, sv. *omša* spojená s rituálnym pôstom, so spoveďou a sv. prijímaním (pozri *hostia*)

Nový biblický slovník: novozákonné doklady pre ustanovenie kresťanskej Večere Pána sú rozdelené do kapitol *Posledná večera, Lámanie chleba,* Pavlova *eucharistia*; pozri *ranokresťanské umenie* (Baleka); *pôst, vinič* (Lurker); *agapé; Baránok Boží*

večera Posledná - ***Posledná večera***
Večera v dome farizeja Šimona - ***Kristus v dome farizeja Šimona***
Večera v dome Šimona Malomocného - ***Pomazanie v Betánii/Hostina v dome Šimona Malomocného***
Večera v Emauzoch - (*Lukáš 24,28-32*); príbeh paralelný so *Zjavením Krista jedenástim* (Marek 16,14); motív nadväzujúci na *Cestu do Emauz*; dvaja *učeníci*, z ktorých menom je uvedený iba *Kleofáš* a o druhom sa predpokladá, že to bol *Peter,* sa uberali do *Emauz* a cestou stretli vzkrieseného *Krista*; v Emauzoch ho prehovorili, aby s nimi zostal, lebo „už sa zvečerieva"; Kristus vošiel a zostal s nimi; keď spolu sedeli u stolu, vzal *chlieb*, požehnal ho, lámal a rozdával im kúsky; tu sa im otvorili oči a poznali ho; ale on zmizol ich zrakom; v kresťanskom umení je to pomerne neskorý námet; prvý raz sa vyskytuje vo francúzskych chrámoch v 12.st.; niekedy je vhodným typom pre *sviatosť oltárnu* (*eucharistiu*) a nahrádza motív *Poslednej večere*, ktorá zvyčajne zdobila steny kláštorných *refektárov*; námet Večere v Emauzoch si obľúbila *benátska škola* vo svojom vrcholnom období v 16.st., keď sa jeho základné ladenie celkom *sekularizovalo*; Rembrant van Rijn (holandský barok) v nasledujúcom storočí vytvoril niekoľko verzií, ktoré obnovili náboženskú atmosféru motívu; v základnej verzii motívu Večera v Emauzoch sú zobrazované tri postavy sediace u stolu; Kristus uprostred práve láme chlieb; na tvárach spolustolovníkov je zrejmé, že ho začínajú spoznávať; v jednej tradícii je vidieť Krista a niekedy aj oboch učeníkov oblečených ako *pútnikov* (pozri *Cesta do Emauz*); Kristus má na chrbte zavesený *klobúk* a na zemi leží pútnická palica a *tanistra*; *mušľu*, ktorá je odznakom označujúcim v stredoveku pútnika, je možné vidieť na plášti jedného z učeníkov; hoci je mušľa súčasne atribútom *apoštola Jakuba Väčšieho*, v motíve Večere v Emauzoch ide o narážku na pútnika obecne; pre benátskych maliarov je charakteristická bohatosť jedál na stole, ale aj počet stolovníkov, služobníkov a ostatných (býva ich pätnásť až dvadsať), takže sa medzi nimi ústredné postavy takmer strácajú; v *holandskom maliarstve* 17.st. sa postupne zvýrazňoval vzťah medzi Večerou v Emauzách a gréckym mýtom o chudobnej dvojici manželov *Filemónovi* a *Baukide*, ktorá hostila bohov *Dia* a *Herma*, podobného líčenia pohostinnosti preukazovanej bohom, ktorí sa dali svojim hostiteľom počas jedla spoznať; tento námet nie je v holandskom maliarstve tohto obdobia nezvyčajný a existuje snadno dostupný doklad o tom, že maliari, najmä Rembrandt zakladali svoje poňatie Večere v Emauzoch na tomto mýtu (napokon Rembrandt okolo 1638 namaľoval obraz Filemón a Baucis); zobrazenia námetu o Filemonovi a Baukide, najmä v holandskom a nemeckom maliarstve, nadobúdajú výrazné kresťanské odtiene; pozri *agapy, lámanie chleba*; *biblia, Ježiš, Kristus*; *Vzkriesenie Pána*

Schubert v súvislosti s heslom *židovské oblečenie*: žltý špicatý židovský klobúk nebol však vždy diskriminačným opatrením; v židovských knižných ilustráciách je od 3.st. samozrejmosťou, v kresťanskom umení nosia židovský klobúk starozákonní *svätci*, *Jozef*, *apoštolovia* a samozrejme, veľmi zriedkavo, aj *Ježiš* pred učeníkmi v Emauzoch

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=21

Cesta do Emauz. Večera v Emauzoch (Codex Egbert, 980-993)

Večera v Emauzoch (Winchesterský žaltár, 1150)

Duccio: Večera v Emauzoch (1308-1311)

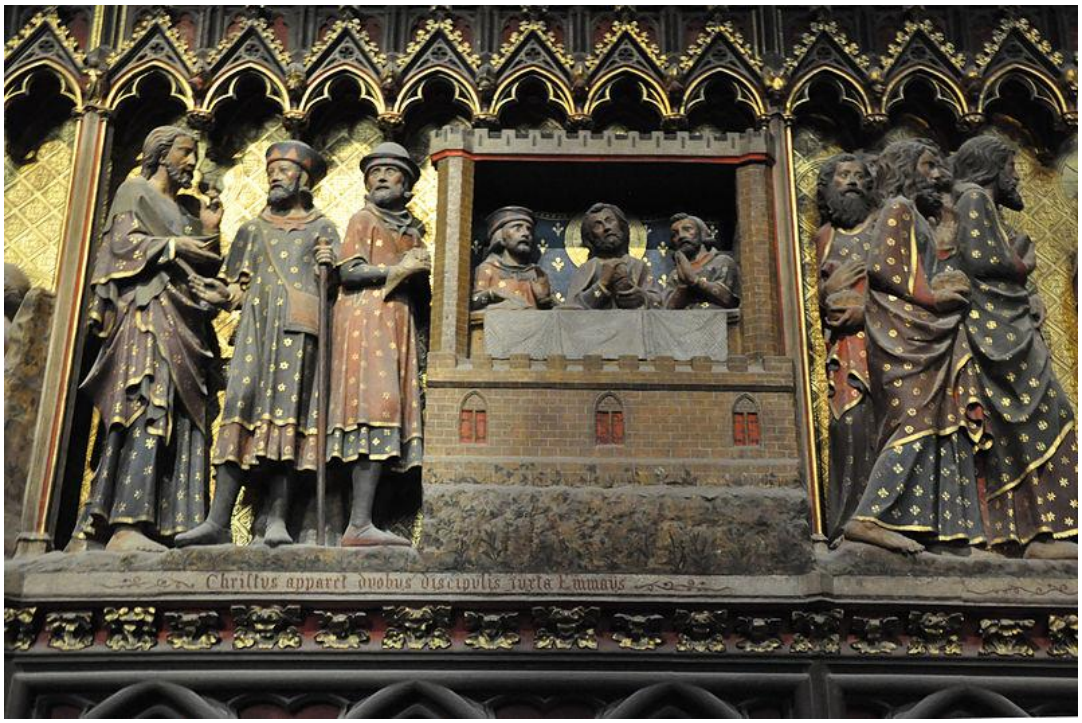

Cesta do Emauz a večera v Emauzoch (reliéf, Notre-Dame v Paríži, 14.st.)

J. Tintoreto: Večera v Emauzoch (16.st.)

U. Graf: Večera v Emauzoch (drevorez, 1520)

A. Wierix: Zjavenie Krista jedenástim (rytina zo série Cirkevný rok, 1575-1625)

A. Wierix: Večera v Emauzoch (rytina zo série Cirkevný rok, 1575-1625)

P. van Sompel podľa P. P. Rubensa: Večera v Emazoch (rytina, 1643)

Tizian: Večera v Emauzoch (1530-1535)

Caravaggio: Večera v Emauzoch (1601)

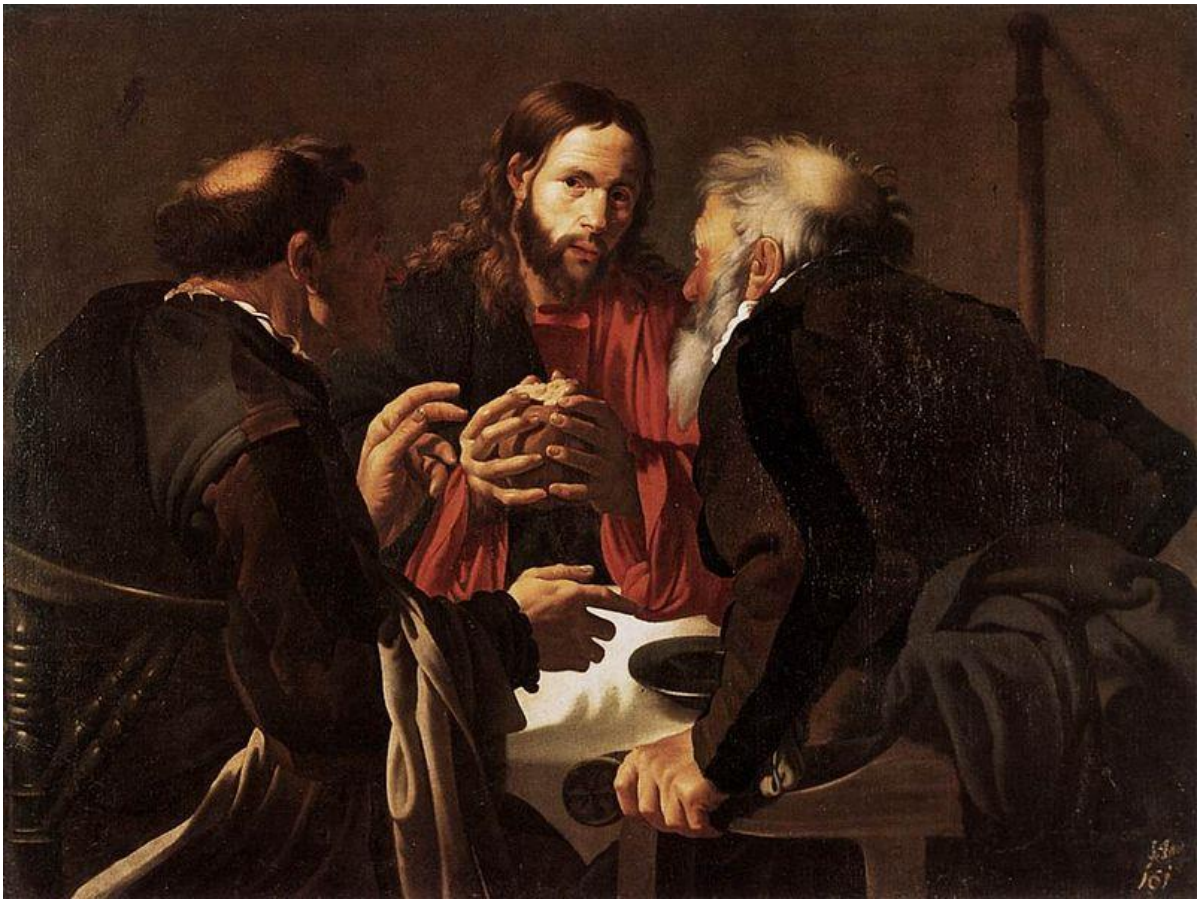

H. J. Terbrugghen: Večera v Emauzoch (1621)

D. Velázquez: Kristus a pútnici v Emauzoch (1.pol. 17.st.)

L. Jacobsz: Večera v Emauzoch (17.st.)

M. Stoma: Emauzy (17.st.)

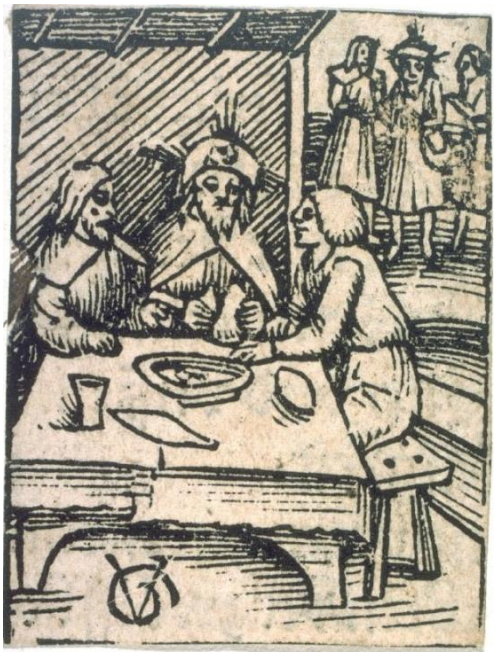

A. Dürer: Kristus a učeníci v Emauzoch (31.grafický list Malých pašií, 1510)
U. Graf: Večera v Emauzoch (drevorez, 1520)

Rembrandt: Kristus v Emauzoch (lept, 17.st.)

Rembrandt: Kristus v Emauzoch (lept, 1634)

P. Cornelisz van Rijck: Kuchynská scéna s večerou v Emauzoch (štúdia, perokresba hnedým atramentom, lavírovanie, 1605)

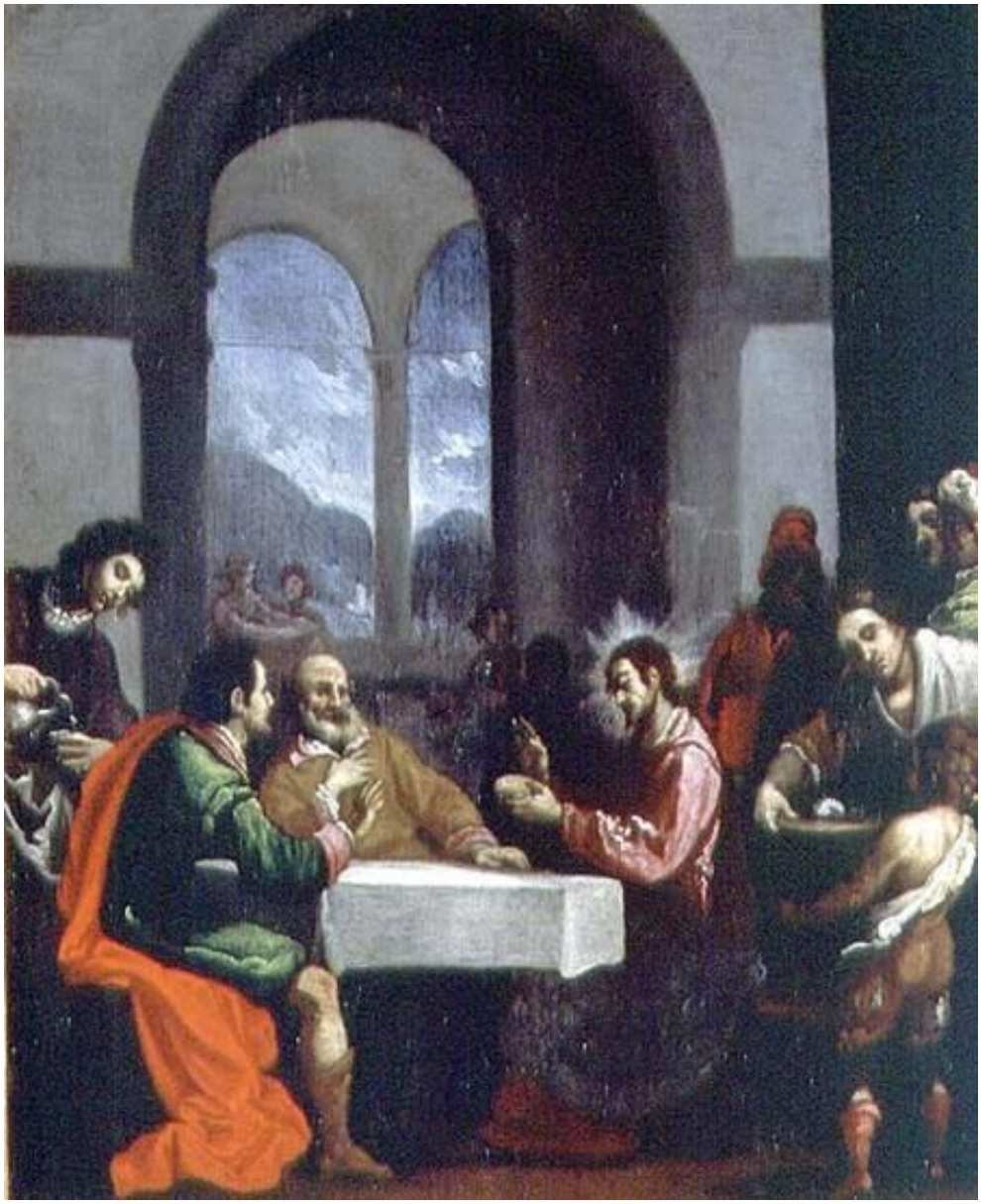

C. Allori: Večera v Emauzoch (17.st.)

J. Cossiers: Večera v Emauzoch (1650)

J.-B.-M. Pierre: Večera v Emauzoch (2.pol. 18.st.)

J. Zrzavý: Motív Rembrandtov (1932)

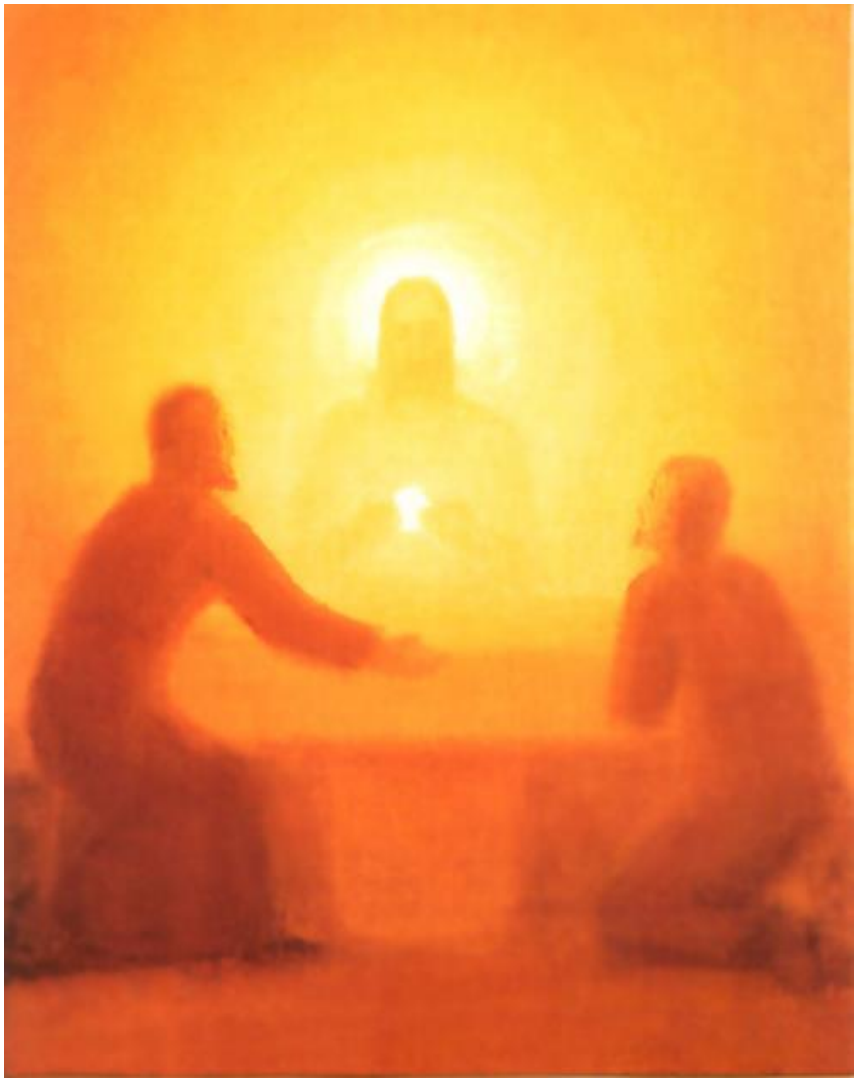

L. Záborský: Vzkriesený Kristus a učeníci v Emauzoch (nedatované)

večerná toaleta - ***toaleta večerná***
večná mladosť - ***mladosť večná***
Večné evanjelium/Anjel zvestuje večné evanjelium - *(Zjavenie 14,6)*; Potom som videl iného anjela (prvého z troch anjelov) letieť prostriedkom neba: mal večné evanjelium, aby ho zvestoval obyvateľom zeme, každému národu, kmeňu, jazyku a ľudu a volal mohutným hlasom: Bojte sa Boha a vzdajte mu česť, lebo prišla hodina jeho súdu, a klaňajte sa tomu, ktorý stvoril nebo a zem, more i pramene vôd; epizóda z kapitoly *Baránok vyhlasuje súd nad nepriateľmi* (14,1-13); názov *Posolstvo troch anjelov a večné evanjelium* zahrnuje verše (14,6-12)

(14,6. Baránok vyhlasuje súd nad nepriateľmi). **Večné evanjelium** (Apokalypsa ‘Queen Mary, 14.st.)

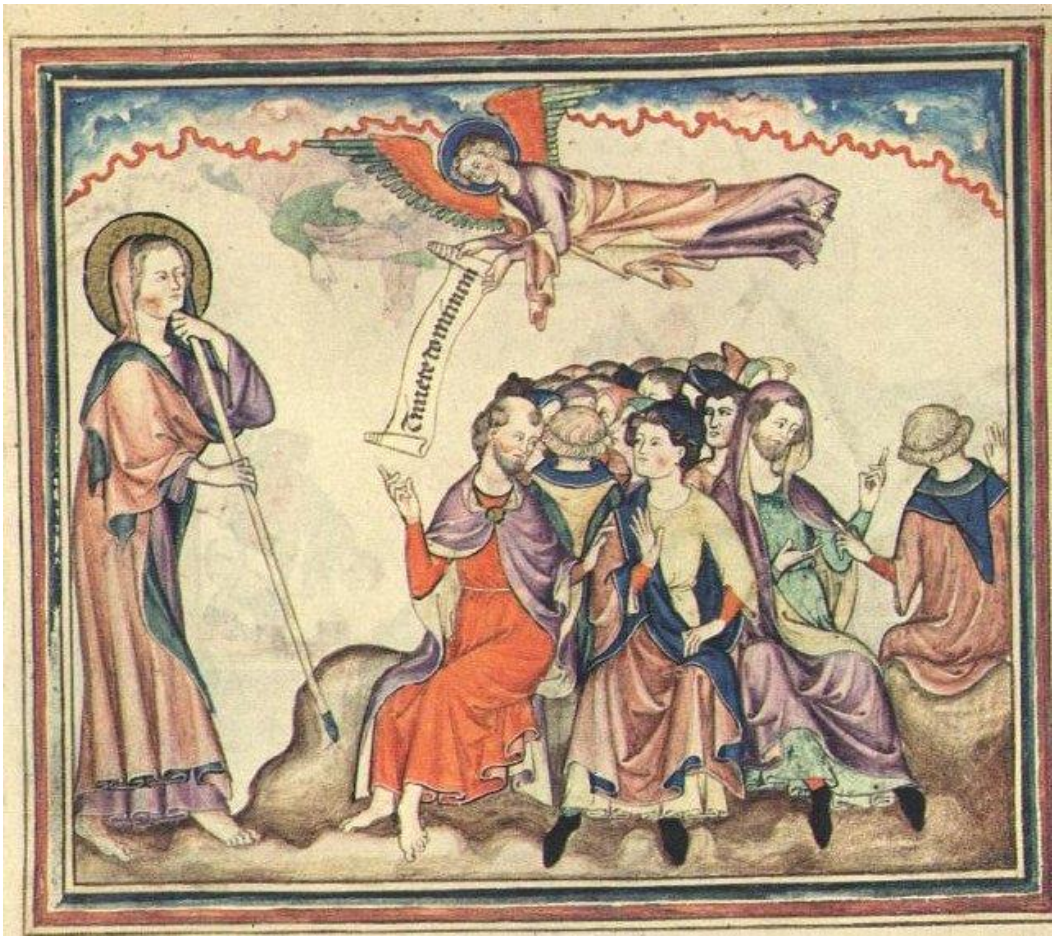

(14,6. Baránok vyhlasuje súd nad nepriateľmi. Posolstvo troch anjelov). **Prvý anjel. Anjel zvestuje večné evanjelium** (Apokalypsa Cloisters, 14.st.)

večné svetlo - rituálny svetelný zdroj symbolizujúci neustálu prítomnosť božstva vo svätostánku; pre Židov je predpísané v *Exodu* (27,20-21); nachádza sa predovšetkým v chrámoch rôznych náboženstiev; plameň je vždy udržiavaný pri živote, preto sa bežne nazýva „večný plameň alebo večné svetlo“ (hebr. נֵר תָּמִיד / *ner tamid*); v kresťanskom kostole večné svetlo nepretržito svieti pred Najsvätejšou sviatosťou oltárnou (pozri *venerabile*); nakoľko účelom večného svetla nie je osvetľovať, nebýva jeho svetelný zdroj veľký; vlastným zdrojom svetla je väčšinou svieca, v modernejších prevedeniach žiarovka apod.; nemalo by sa zamieňať s *kadidelnicou*, ktorá slúži pre obetovanie formou *kadidla*

www: v kresťanských cirkvách často aspoň jedna lampa neustále horí pred svätostánkom, a to nielen ako ozdoba na oltári, ale za účelom uctievania; všeobecné poučenie ohľadne večného svetla uvádza Rímsky misál; v katolíckych kostoloch majú lampy často červenú farbu (hoci to nie je predpísané), čo slúži na odlíšenie od ostatných svetiel v kostole; lampa môže byť zavesená na lane alebo reťazi, pripevnená na stenu, na rímsu popri svätostánku alebo na samostatné miesto na dlážke (kostol sv. Martina v belgickom Kortrijk); môžu byť použité olejové lampy alebo sviece

http://en.wikipedia.org/wiki/Sanctuary_lamp

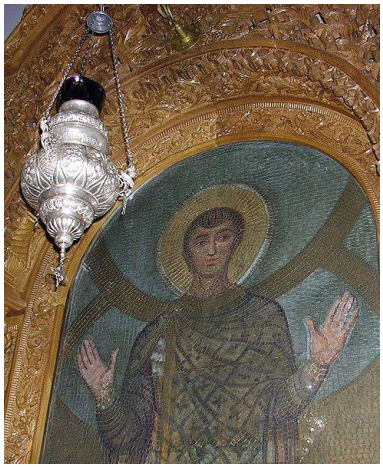

Večné svetlo v pravoslávnej Bazilike sv. Demetria (Thessaloniki, Grécko)
Svetlo Ner tamid v synagóge pred svätostánkom s Tórou

večné zatratenie - pozri *kliatba/anatéma, exkomunikácia*
večnosť - lat. aeternitas; nekonečné trvanie v čase bez začiatku a konca; opakom večnosti je časnosť

- večnosť je filozofický pojem, ktorý sa v najširšom slova zmysle znamená stav, ktorý nie je závislý na čase, alebo inými slovami, neexistuje žiadny začiatok alebo koniec v čase; niekedy sa slovo večnosť spája s pojmom *nesmrteľnosť* a *nekonečnosť*

-už od staroveku je symbolom večnosti *had* stočený do kruhu a sám seba požierajúci (pozri *uroboros*); jeho horná časť je tmavá (zem) a spodná svetlá s čiernymi škvrnami (nebo s hviezdami)

pozri *čas, večný časový kolobeh, aevum, saeculum; džed, nefrit, papier večnosti; kotva, kruh, línia > horizontála, horizontálnosť, alfa a omega, pentagram; luna; páv; fénix, prsteň, uroboros, zrkadlo, zlato* (Baleka); *palmová ratolesť* (Becker); *symboly grafické, symboly geometrické; cibuľa; kozmos; dlhovekosť; vlasy; večný časový kolobeh; kruh; kruh s bodkou; symboly číselné: 8*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Ve%C4%8Dnos%C5%A5

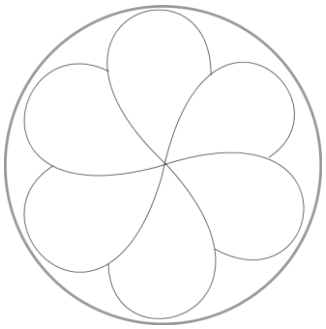
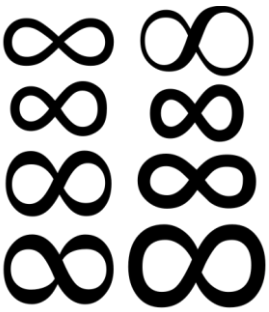

Nekonečný uzol (symbol večnosti tibetského budhizmu)
Staroveký arménsky symbol večnosti
Symbol nekonečna v podobe lemniskáty

Theodoros Pelecanos: Uroboros (iluminácia v alchymistickom trakte Synosius, 1478)

Alegória Večnosti (pamätník Karola Boromejského v Milánskej katedrále, 1611)

večný časový kolobeh, kolobeh života - v súvislosti s heslom *jeleň*: jeleň je symbolom večného časového kolobehu; na voze ťahanom jeleňmi zobrazovaný *Kronos*; pozri *čas, večnosť, koleso osudu, obdobia života; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

A. Jasusch: Kolobeh života – putovanie duší (1922-1924)

A. Jasusch: Žltý mlyn (1922)

tzv. **večný portrét -** talianske renesančné portréty v technike *pietra dura*, obľúbené pre svoju trvácnosť katolíckou cirkvou a svetskou mocou

http://www.getty.edu/art/collection/artists/3189/romolo-di-franceco-ferrucci-del-tadda-italian-active-1555-1621/

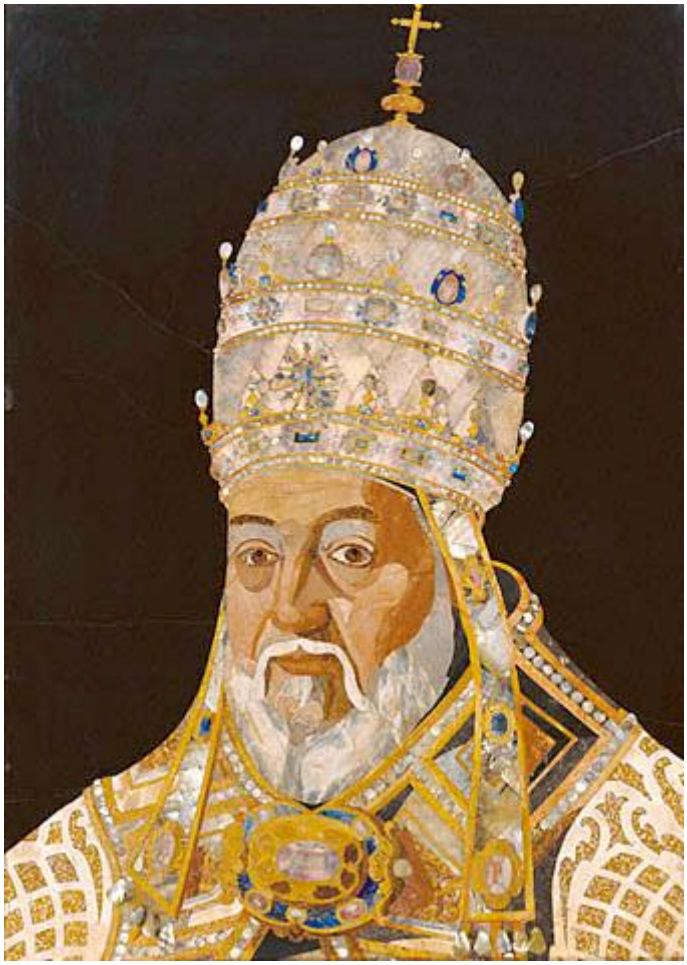

J. Ligozzi (návrh), Romolo Ferrucci del Tadda (realizácia): Pápež Pápež Klement VIII (pietra dura, 16.st.)

Francesco Ferrucci (návrh), Romolo Ferrucci del Tadda (realizácia): Portrét Cosima I de 'Medici (pietra dura, 1598)

Večný raj - (*Zjavenie 22,1-5*); Potom mi ukázal rieku vody života, čistú ako krištáľ (odkaz na *rajskú záhradu* Eden z *Genezis 2,10* a *Ezechiela 47,8*; podobne *Joel 3,18* > antický obraz nebeskej oblohy s *Mliečnou dráhou* ako nebeskou riekou a mostom medzi dvomi bytiami; podobne gnosticko-mandejská predstava nebeského *Jordánu*), vytekajúcu spod Božieho a Baránkovho trónu (Kristus ako prameň života/dar života: pozri *Živá voda*). Uprostred námestia, z oboch strán rieky, je strom života (gréc. ksylon – „strom aj stromovie"), ktorý prináša dvanásť ráz (nepretržito) ovocie a lístie stromu je na uzdravenie (gréc. therapeía; odkaz na *Genezis 2,8-14* > *Ezechiela 47,12*). Už nikdy nebude nič prekliate (náprotivok k plodu stromu života a poznania záhrady *Eden*, cez ktorý vstúpila na svet *smrť*). V ňom bude trón Boha a Baránka (nebo ako blízkosť Boha) a jeho služobníci mu budú slúžiť (najvyššia pocta; odkaz na 7,15: *Uctievanie Baránka*), budú mu hľadieť na jeho tvár (rajská blaženosť a najvyšší dar pre spasených) a na čele budú mať jeho meno (odkaz na 14,1: *Hora Sion*; odkaz na 7,3: *Štyria anjeli chránia strom života*). Noci už nebude a nebudú potrebovať svetlo lampy ani svetlo slnka, lebo im bude žiariť Pán, Boh (podobne 21,23: *Nebeský Jeruzalem*; odkaz na *Numeri 6,25*; podobne *Izaiáš 60,19*; Žalm 80,4; 118,27) a kraľovať budú na veky vekov (podobne 1,6: Listy ázijským cirkvám: Pozdrav; 5,10: *Apokalyptický Baránok*; odkaz na *Ezechiela 47,1-12; Joela 4,18; Zachariáša 14,8*).

Nový biblický slovník: *eschatologické* chápanie raja (večnej blaženosti na konci vekov, po *vzkriesení* mŕtvych a *Poslednom súde*) sa v židovskom myslení objavuje až neskoršie, lebo *Starý zákon* také poňatie nepoznal; starovekí Židia verili, že raj jestvoval v ich dobe, ale bol skrytý; žili tam duše praotcov a ďalších vyvolených, spravodlivých ľudí; minulý, súčasný a budúci raj považovali za totožné a v tom ich predstavy zodpovedali mytológii iných starovekých národov (pozri *rajská záhrada, Eden*); v takomto zmysle o raji ešte hovorí aj *Lukáš* (23,43), *apoštol Pavol* v

2Liste Korintským (12,2-4); v eschatologickom zmysle sa hovorí o raji iba v *Zjavení* (2,7), keď Kristus sľubuje, že dá raj darom tomu, kto zvíťazí (nad pokušeniami *Satana*)

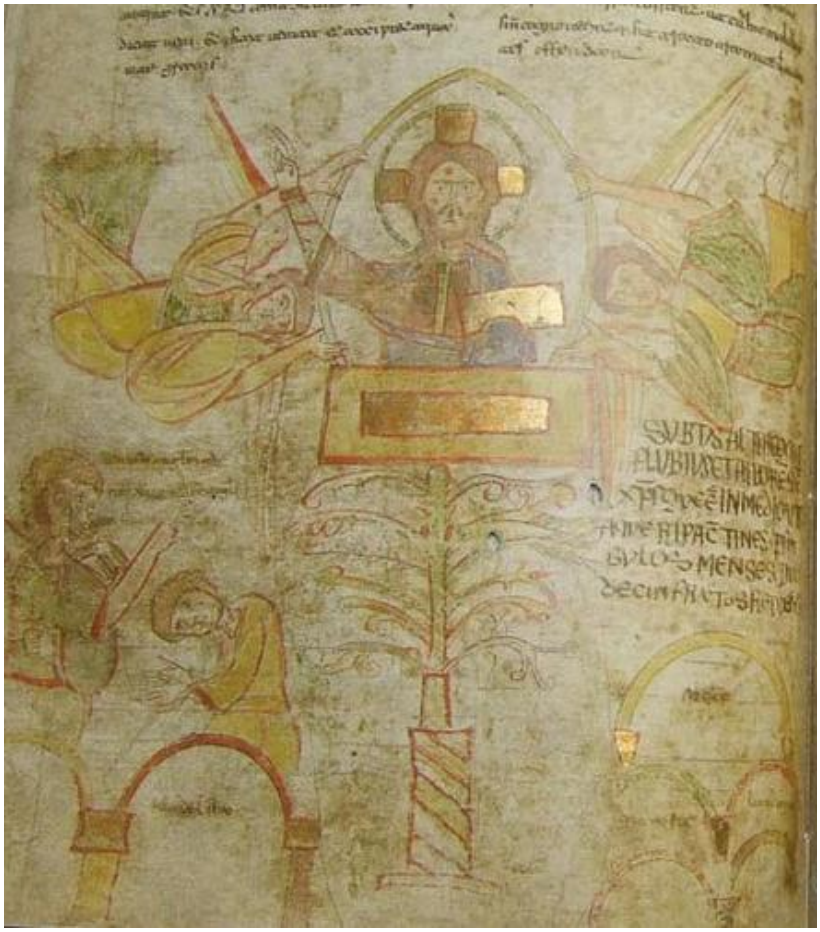

(22,1-5. Večný raj). **Strom života** (Beatus Ginevra, 1047)

(22,1-5. Večný raj). **Rieka vody života. Ján ďakuje za zjavenie** (Bamberská apokalypsa, 1000-1020)

(22,1-5. Večný raj). **Rieka života** (Beatus Urgell, r. 975)

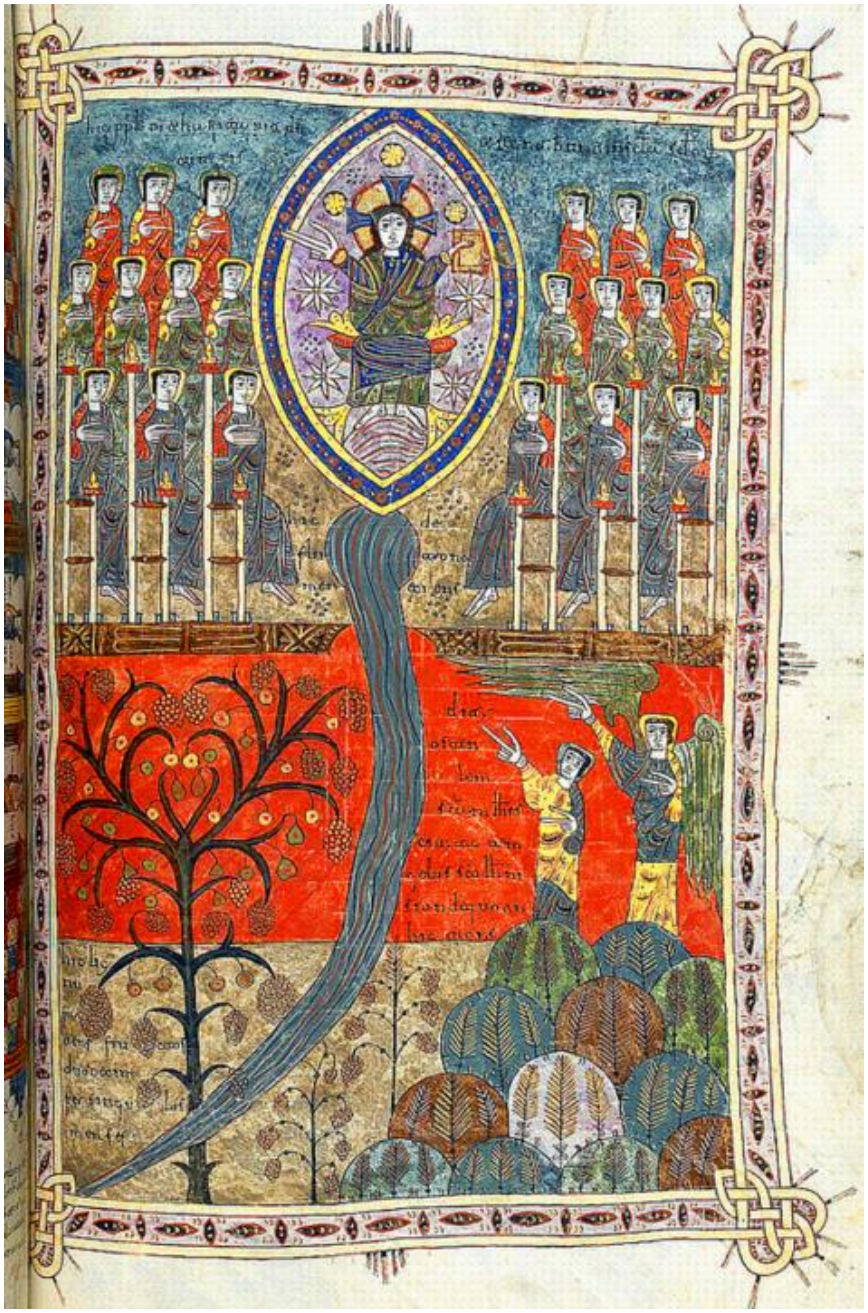

(22,1-5. Večný raj). **Rieka života a strom života. Maiestas Domini** (Beatus Silos, 1109)

(22,1-5. Večný raj). **Rieka života a strom života** (Beatus Facundus, 1047)

(22,1-5. Večný raj). **Rieka života a strom života** (Beatus Escalada, pol. 10.st.)

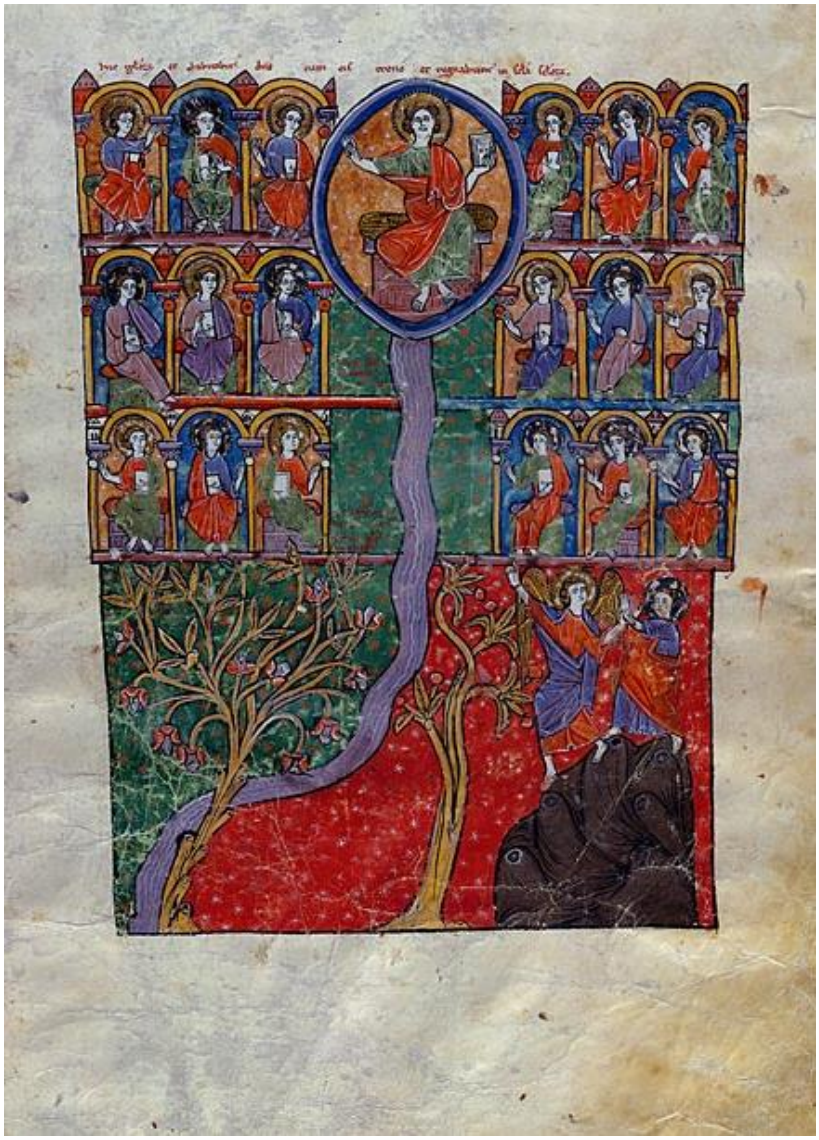

(22,1-5. Večný raj). **Rieka života a strom života** (Beatus Huelgas, 1220)

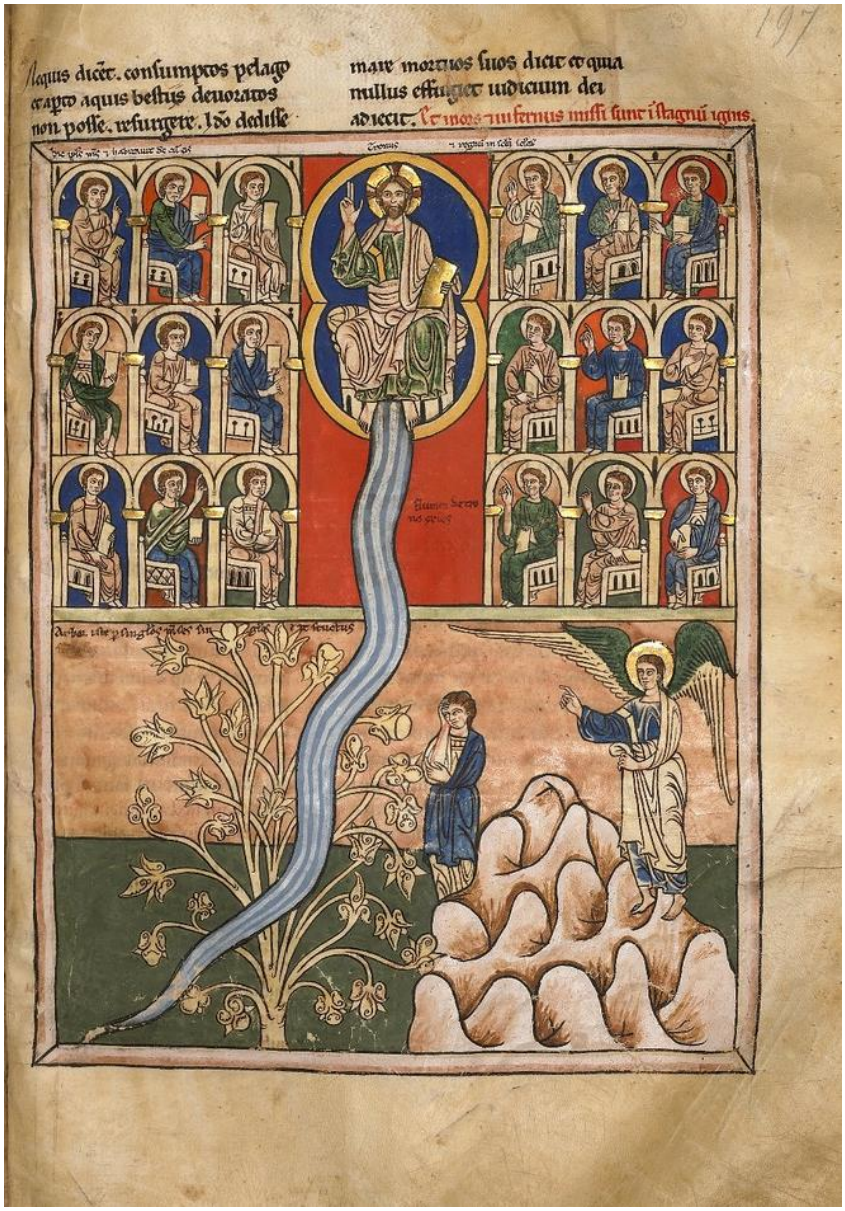

(22,1-5. Večný raj). **Rieka života** (Beatus Manchester, 1175)

(22,1-2. Večný raj). **Večný raj** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(22,1-3. Večný raj). **Strom života a rieka živej vody** (Apokalypsa ‘Queen Mary, 14.st.)

J. Duvet: Anjel ukazuje sv. Jánovi fontánu živej vody vytekajúcu spod Božieho trónu (rytina, 1546-1555) 22

Autor neuvedený: Strom života (grafický list z Philips Medhurst Bible)

večný Žid (Ahasver) - Ahasuerus, Ahasver; tiež *bludný Žid*; postava legendy neskorého západoeurópskeho stredoveku; vrátnik, ktorý udrel *Ježiša,* keď vychádzal z domu *Piláta*; za trest bol odsúdený blúdiť svetom až do druhého príchodu Ježiša na svet

-postava „večného Žida“, ktorý kvôli svojmu previneniu musí až do dňa Posledného súdu blúdiť po zemi; podľa legendy Ahasvera udrel Ježiša Krista pri výsluchu u Kaifáša (pozri *Kristus pred Kaifášom*); podľa inej verzie sa mu vysmieval, keď niesol kríž, slovami: „Tak ty tvrdíš, že sa vrátiš“; A Ježiš odpovedal: „Áno, a ty tu na mňa počkáš.“; a od tej doby musí Ahasvera blúdiť po zemi a čakať; objavuje sa v dielach *Byrona* či Vrchlického, tiež *Apollinaira* - Pražský chodec (Isaac Lakedem); v prenesenom význame meno Ahasver alebo večný žid označuje nespokojného, večne sa túlajúceho človeka, zarasteného a chudobného vzhľadu, ktorý nenachádza uspokojenie a uplatnenie; film Ahasvera Jaroslava Kvapila z roku 1915 pojednáva o maliarke, ktorá hľadá prototyp Žida pre predlohu k svojmu zamýšľanému obrazu a nájde ho v jednom zarastenom tulákovi; predtým, než si dohovorí, že namaľuje jeho portrét, mu dá pár peňazí, čím sa jej plány na obraz prekazí, lebo tulák za peniaze navštívi holiča

Skladaná: legenda o tejto postave pochádza z 13.st. a ako prvý ju zaznamenal benediktínsky kronikár Matúš Parížsky (✝1259); hovorí o židovskom vrátnikovi z Jeruzalemu, ktorý udrel Ježiša, keď vychádzal z *Pilátovho* domu a chcel si trochu odpočinúť; za tento čin bol Ahasver potrestaný tým, že nikde nemohol nájsť svoje miesto na zemi a stále musel putovať nepokojne z jedného kraja do druhého; okrem bol nútený blúdiť, lebo ho všade nenávideli; večný Žid alebo blúdiaci Žid prešiel zo stredovekých príbehov do modernej literatúry a spoločne s *blúdiacim Holanďanom* predstavuje smutný osud ľudí, ktorí si nevedia na tomto svete nájsť svoje trvalé miesto

-v prenesenom zmysle Ahasver predstavuje tuláka bez cieľa

https://en.wikipedia.org/wiki/Wandering_Jew

Potulný žid (1896)

G. Doré: Ahasver (19.st.)

Z. Palugyay: Ahasver (1927)
SC Dumont podľa G. Dorého: Putujúci večný žid (kolorovaná rytina, 1852)

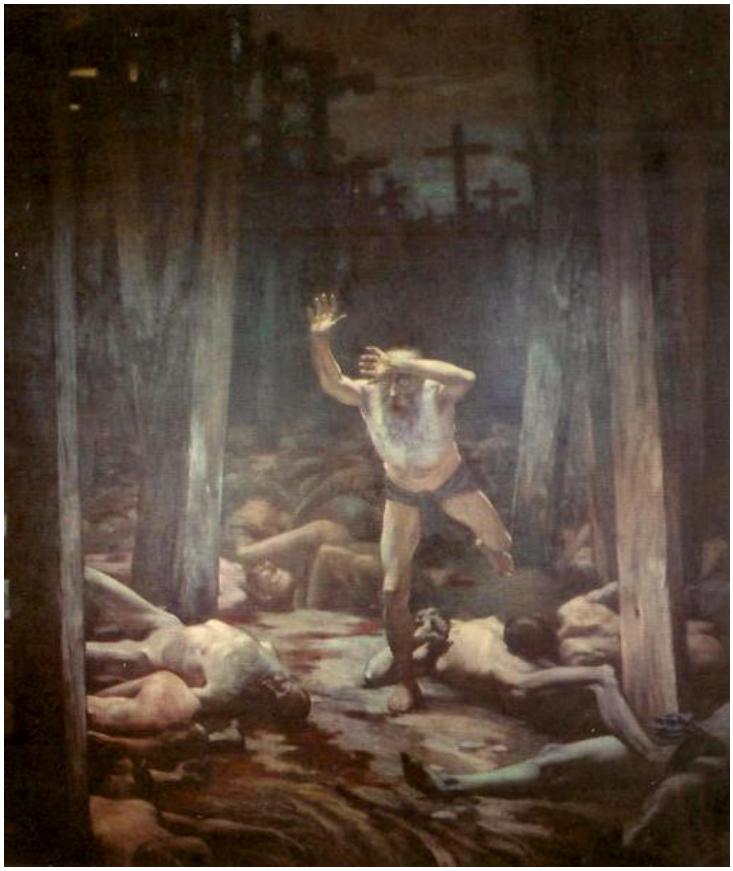

S. Hirszenberg: Večný žid (1899)

M. Munkácsy: Štúdia Krista pred Pilátom („s hlavou večného žida“1880)

Joseph Ferdinand Keppler: Všetkými odmietnutý žid (farebná litografia, 1901)

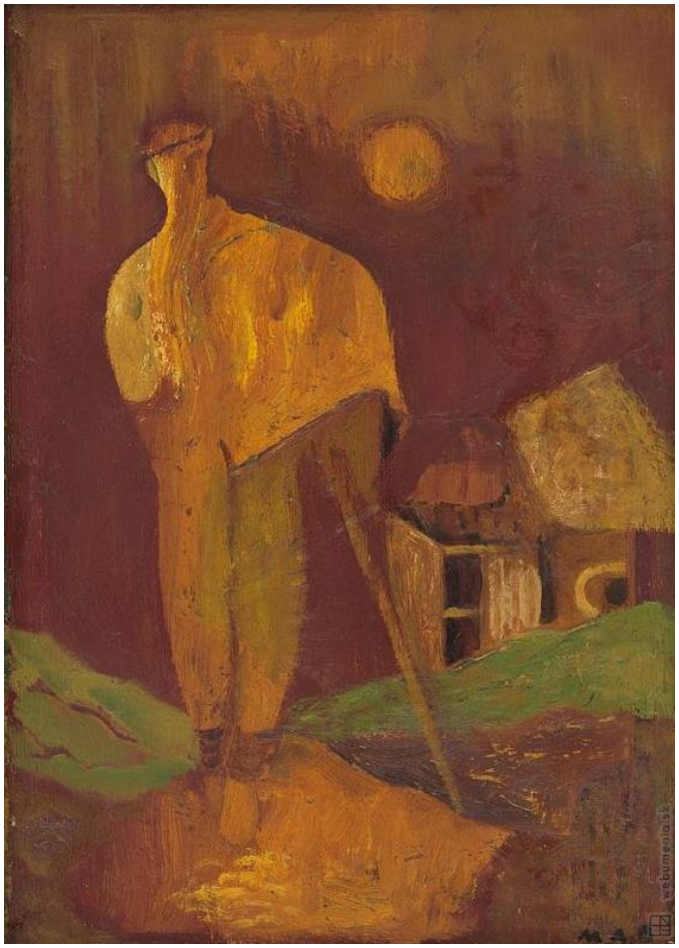

M. Bazovský: Ahasver (1950)

večný život - pozri *večnosť*, *vzkriesenie*, *rajská záhrada*